

УДК 69.058;69(094)

В.О. Хижняк,

к.е.н. директор ДП "НДІБВ", м. Київ

ЗАКОН УКРАЇНИ "ПРО МЕТРОЛОГІЮ ТА МЕТРОЛОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ". ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВІДМІННОСТІ ВІД ПОПЕРЕДНЬОЇ РЕДАКЦІЇ. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА.

***Анотація.** У статті розглянуті зміни у новій редакції Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність", які обумовлені необхідністю гармонізації моделі технічного регулювання; розглянуті вимоги до забезпечення єдності вимірювань та метрологічної діяльності у законодавчо регульованій сфері в Україні на основі міжнародних документів, також визначені види такої діяльності.*

***Ключові слова:** метрологія, будівництво, моделі технічного регулювання, контроль, топографія, геодезія, вимірювання.*

Нова редакція Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність" набула чинності з 01.01.2016 р. та має значні відмінності від попередньої редакції Закону.

Необхідність змін була обумовлена курсом європейської інтеграції України, необхідністю гармонізації національних законодавчих актів у сфері метрології із документами Міжнародної організації законодавчої метрології (OIML).

Гармонізація моделі технічного регулювання в Україні розпочалась з 2011 року, проте до 2014 року ця модель не стала ідентичною європейській. Тому в 2014-2016 році було прийнято низку законів та підзаконних актів України, метою яких було як можна повніше досягнути гармонізації моделі технічного регулювання України з європейською моделлю.

На міжнародному рівні вимоги законодавчої метрології регламентовано Міжнародною організацією законодавчої метрології. У всіх країнах світу встановлюються обов'язкові вимоги у сфері метрології, які захищають інтереси держави.

Зупинимось на окремих положеннях Закону, що мають практичне застосування в будівельній сфері.

Закон України "Про метрологію та метрологічну діяльність" встановлює вимоги до забезпечення єдності вимірювань та метрологічної діяльності у законодавчо регульованій сфері в Україні на основі міжнародних документів. Термін "законодавчо регульована сфера" замінив термін "сфера поширення державного метрологічного контролю та нагляду".

Сферою законодавчо регульованої метрології є визначені Законом види діяльності щодо яких, з метою забезпечення єдності вимірювань та простежуваності, здійснюється державне регулювання.

Згідно статті 3 Закону до сфери законодавчо регульованої метрології належать такі види діяльності:

- 1) забезпечення захисту життя та охорони здоров'я громадян;
- 2) контроль якості та безпечності харчових продуктів і лікарських засобів;
- 3) контроль стану навколишнього природного середовища;
- 4) контроль безпеки умов праці;
- 5) контроль безпеки дорожнього руху та технічного стану транспортних засобів;

6) топографо-геодезичні, картографічні та гідрометеорологічні роботи, роботи із землеустрою;

7) торговельно-комерційні операції та розрахунки між покупцем (споживачем) і продавцем (постачальником, виробником, виконавцем), у тому числі під час надання транспортних, побутових, комунальних, телекомунікаційних послуг, послуг поштового зв'язку, постачання та/або споживання енергетичних і матеріальних ресурсів (електричної і теплової енергії, газу, води, нафтопродуктів тощо);

8) обчислення сум податків і зборів, податковий та митний контроль;

9) роботи, пов'язані з визначенням параметрів будівель, споруд і території забудови;

10) роботи із забезпечення технічного захисту інформації згідно із законодавством;

11) роботи з використання апаратури глобальних супутникових навігаційних систем;

12) роботи, що виконуються за дорученням органів досудового розслідування, органів прокуратури та судів;

13) реєстрація національних і міжнародних спортивних рекордів.

Згідно статті 5 Закону в Україні, так як і раніше, переважно застосовуються одиниці вимірювання Міжнародної системи одиниць (SI), прийнятої Генеральною конференцією з мір та ваг і рекомендованої Міжнародною організацією законодавчої метрології, а саме: метр, кілограм, секунда, ампер (ел. струм), кельвін (температура), моль (кількість речовини), кандела (сила світла) та їх похідні

В Україні застосовуються також "дозволені позасистемні одиниці", що не входять до SI, але дозволені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності

Згідно статті 7 Закону в Україні відмінено процедуру "атестації" лабораторій на право вимірювань.

Запроваджено процедуру "уповноваження", а саме "повноваження центральних органів виконавчої влади, інших державних органів уповноважувати підприємства та організації, їх відокремлені підрозділи та фізичних осіб — підприємців на проведення певних вимірювань, не пов'язаних з оцінкою відповідності продукції, процесів та послуг, у сфері законодавчо регульованої метрології визначаються зако-

ном". Проте жодного підзаконного акту на даний час не розроблено, зокрема, відсутні настанови щодо встановлення компетентності лабораторій, які проводять вимірювання.

В добровільному порядку пересічні лабораторії мають змогу підтвердити якість власної роботи шляхом підтвердження відповідності національному стандарту, гармонізованому з європейським, ДСТУ ISO 10012 "Системи керування вимірюванням. Вимоги до процесів вимірювання та вимірювального обладнання". Роботу проводять підприємства системи Мінекономрозвитку України.

Крім того, згідно статті 4, метрологічна система України включає у тому числі:

систему добровільної акредитації калібрувальних лабораторій, а також систему акредитації випробувальних лабораторій, органів з оцінки відповідності у випадках, визначених цим та іншими законами України.

Результати вимірювань можуть бути використані у сфері законодавчо регульованої метрології за умови, що для таких результатів відомі відповідні характеристики похибок або невизначеність вимірювань.

Методики вимірювань у сфері законодавчо регульованої метрології, що є обов'язковими до застосування, визначаються в нормативно-правових актах або в нормативних документах, на які є відповідні посилаєння в нормативно-правових актах.

Таким чином, на даний час, для процедури підтвердження компетентності лабораторій є:

- добровільна оцінка системи керування вимірюваннями згідно з ДСТУ ISO 10012;
- добровільна оцінка компетентності шляхом акредитації в Національному агентстві з акредитації України, яке підписало міжнародну угоду про визнання робіт з акредитації лабораторій з ІЛАС;
- уповноваження (нерегламентована нормативними документами та підзаконними актами процедура).

Нагадуємо, що процедура акредитації лабораторій в НААУ є обов'язковою для лабораторій, які здійснюють випробування з метою оцінки відповідності вимогам технічних регламентів, зокрема Технічному регламенту будівельних виробів, будівель і споруд, який на даний час є добровільним.

Нагадуємо, що обов'язкову сертифікацію будівельних виробів відмінено з 01.01.2018 року, у зв'язку з припиненням існування державної системи сертифікації УкрСЕПРО.

Відповідальність за безпечність та якість будівельних матеріалів, зокрема, вибір процедури їх підтвердження, фактично покладено на виробника будівельних матеріалів. Використовувачі будівельних матеріалів на власний ризик та під власну відповідальність провадять закупівлю будівельних матеріалів.

Згідно статті 14 Закону в державних органах (крім Мінекономрозвитку України, його наукових інститутів та державних підприємств), в органах управління об'єднань підприємств, на підприємствах та в організаціях можуть утворюватися метрологічні служби для проведення робіт (надання послуг), пов'язаних із забезпеченням єдності вимірювань у визначених сферах діяльності.

Метрологічні служби центральних органів

виконавчої влади, інших державних органів, підприємств та організацій, які виконують роботи у сфері законодавчо регульованої метрології, обов'язково призначають особи, відповідальні за забезпечення єдності вимірювань.

Структура, функції, права та обов'язки метрологічних служб визначаються положеннями про такі служби, які створюються на основі Типового положення та затверджуються керівниками цих органів, підприємств та організацій.

Згідно статті 16 Закону запроваджено процедуру оцінки відповідності засобів вимірювальної техніки відповідно до Закону України "Про технічні регламенти та оцінку відповідності", яка замінила процедуру державних приймальних та контрольних випробувань.

Оцінка відповідності законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки вимогам технічних регламентів, у тому числі первинна повірка та затвердження типу засобів вимірювальної техніки, проводиться у разі, коли це передбачено відповідними технічними регламентами.

Оцінку відповідності законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки вимогам технічних регламентів проводять за ініціативою виробників. Згідно модуль оцінки відповідності роботи переважно проводять призначені органи з оцінки відповідності.

Порядок проведення оцінки відповідності законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки встановлюється технічними регламентами та іншими нормативно-правовими актами. Для ЗВТ модулі передбачають видачу Сертифікату затвердження типу засобу вимірювальної техніки та подальші процедури оцінки з видачею сертифікатів (переважно за модулем F).

Таким чином, при придбанні ЗВТ Ви повинні пересвідчитись в наявності сертифікатів відповідності, а не повірки!

Оцінка відповідності засобів вимірювальної техніки, які не застосовуються у сфері законодавчо регульованої метрології, проводиться на добровільних засадах.

Згідно статті 17 Закону визначаються процедури повірки засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації.

Законодавчо регульовані засоби вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, підлягають періодичній повірці та повірці після ремонту.

Проте, існують виключення для випробувальних та калібрувальних лабораторій, які акредитовані НААУ, — для них обов'язкове калібрування. Це також стосується наукових метрологічних та метрологічних центрів.

Стосовно законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, може також проводитися позачергова, експертна та інспекційна повірка.

Повірка проводиться уповноваженими організаціями на право повірки ЗВТ (переважно наукові метрологічні та метрологічні центри системи Мінекономрозвитку України).

Перелік категорій та міжповірочні інтервали законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що підлягають періодичній повірці, встанов-

лено Постановою КМУ від 04.06.201 р. № 374, якою затверджено перелік категорій законодавчо-регульованих засобів вимірювальної техніки, що підлягають періодичній повірці та визначено їх міжповірочні інтервали.

Суб'єкти господарювання зобов'язані своєчасно з дотриманням встановлених міжповірочних інтервалів подавати законодавчо регульовані засоби вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, на періодичну повірку.

Повірка засобів вимірювальної техніки, які не застосовуються у сфері законодавчо регульованої метрології та перебувають в експлуатації, проводиться на добровільних засадах.

Калібрування засобів вимірювальної техніки провадять:

- наукові метрологічні центри;
- акредитовані калібрувальні лабораторії;
- калібрувальні лабораторії, які мають документально підтверджену простежуваність своїх еталонів до національних та міжнародних еталонів (переважно для власних потреб).

У статті 20 Закону термін "державний метрологічний нагляд" замінено на "метрологічний нагляд".

Метрологічним наглядом є діяльність, яка провадиться у сфері законодавчо регульованої метрології з метою перевірки додержання суб'єктами господарювання вимог цього Закону, технічних регламентів та інших нормативно-правових актів у сфері

метрології та метрологічної діяльності.

Видами метрологічного нагляду є:

державний ринковий нагляд за відповідністю законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки вимогам технічних регламентів;

метрологічний нагляд за законодавчо регульованими засобами вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації;

метрологічний нагляд за кількістю фасованого товару в упаковках.

На даний час, функцію щодо метрологічного нагляду виконує відповідний підрозділ Держпродспоживслужби України та його територіальні органи. Статті Кодексу України про адміністративні правопорушення викладені в нових редакціях, а саме ст.171, ст.171, ст.172, ст.188, проте істотно не змінилися. Штрафи за первинні порушення — від 3 до 30 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Крім того, до Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність" вже у 2018 році внесені зміни, які набувають чинності з 01.05.2019 р.

Ці зміни переважно стосуються періодичної повірки лічильників електренергії та газу, води та теплової енергії. Обов'язки щодо своєчасної повірки лічильників споживачів покладено на суб'єктів господарювання, що надають послуги з їх постачання або послуги з їх обслуговування. Вартість повірки повинна включатись до тарифів або до плати за абонентське обслуговування.

В.А. Хижняк

**ЗАКОН УКРАИНЫ "О МЕТРОЛОГИИ И МЕТРОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ".
ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ И ОТЛИЧИЯ ОТ ПРЕДЫДУЩЕЙ РЕДАКЦИИ.
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ В СФЕРЕ СТРОИТЕЛЬСТВА.**

***Аннотация.** В статье рассмотрены изменения в новой редакции Закона Украины "О метрологии и метрологической деятельности", которые обусловлены необходимостью гармонизации модели технического регулирования; рассмотрены требования к обеспечению единства измерений и метрологической деятельности в законодательно регулируемой сфере в Украине на основе международных документов, также определенные виды такой деятельности.*

***Ключевые слова:** метрология, строительство, модели технического регулирования, контроль, топография, геодезия, измерения.*

V.A. Khyzhniak

**THE LAW OF UKRAINE "ABOUT METROLOGY
AND METROLOGICAL ACTIVITY".
MAIN PROVISIONS AND DISTINCTIONS FROM PREVIOUS EDITIONS.
PRACTICAL APPLICATION IN THE FIELD OF BUILDING.**

***Abstract.** The article considers changes in the new version of the Law of Ukraine "On Metrology and Metrological Activity", which are due to the need for harmonization of the technical regulation model; The requirements for ensuring the uniformity of measurements and metrological activities in the legislatively regulated sphere in Ukraine on the basis of international documents, as well as certain types of such activities are considered.*

***Keywords:** metrology, construction, technical solution models, control, topography, geodesy, measurements.*